

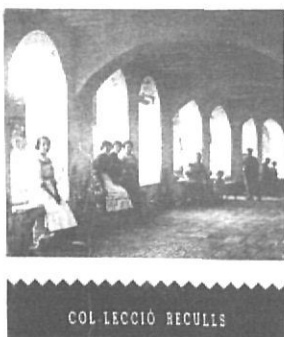
Les Voltes, inconfundible imatge calellenca

Fotografies reproduïdes del llibre COSES DE CALELLA Edicions Baix Empordà, 1989

Ernest Morató i la història pendent de Calella

E. Morató ha salvat la història popular de Calella

XAVIER FEBRÉS

La mort d'Ernest Morató i Vigorós el 30 de gener últim, ha vingut a accentuar de manera encara més punyent la dificultat d'historiar degudament la vida de Calella de Palafrugell entre la reparició de la seva població estable cap al 1750 i el traspàs majoritari al sector turístic pels volts del 1960. Són dos segles de vitalitat marinera que no han merescut fins ara gaire més atenció escrita que la monografia *Coses de Calella*, publicada per Morató el 1984 i reeditada el 1989.

Ha desaparegut una font d'informació oral que havia suplert durant llargs anys, amb els seus coneixements directes i el seu entusiasme pel poble de naixença, l'absència d'altres fonts documentals. Es fins ara l'únic calellenc que ha deixat constància escrita i publicada de la vida del seu indret, l'autor

de l'única monografia existent sobre el poble. No incidiré aquí en el perfil biogràfic, que vaig tenir oportunitat d'exposar en un altre article (*Punt Diari*, 23 de febrer del 1990).

Lamentablement, els coneixements sobre Calella de Palafrugell acumulats per Morató no han tingut més traducció que els articles de premsa ocasionals publicats per ell mateix amb els mitjans individuals, sense una sistematització més aprofundida i rigorosa per part de les diverses generacions amb les quals va voler col·laborar. El valor documental de les pinzellades sobre la vida de Calella contingudes en aquests articles, permet deduir la importància perduda de la globalitat dels seus coneixements viscuts sobre la història local, aquest parent pobre de la història sense adjectius desenrotllada en altres àmbits.

Viure d'engrunes

Sobre el període iberoromà o sobre l'època medieval, les pistes facilitades per Pella i Forgas en la seva *Historia del Ampurdán* han estat aprofundides i ampliades, una vegada més amb mitjans i entusiasme individuals, per l'historiador palafrugellenc Joan Badia i Homs, primordialment a l'obra *L'arquitectura medieval de l'Empordà* i a continuació en altres treballs especialitzats o en el volum *L'Empordà* de la Gran Geografia Comarcal de Catalunya. Però la història contemporània de Calella de Palafrugell viu fins ara d'engrunes.

Les indagacions de Ramir Medir Jofra a l'arxiu parroquial de Palafrugell van beneficiar molt tangencialment Calella i, tot i així, de manera important en aspectes concrets. L'estudi que va portar a terme el 1962 en els fons d'aquest arxiu, publicat a *Revista de Palafrugell* el gener del 1963, permetia establir la primera referència documental del nou assentament humà fix de Calella, un cop allunyat el perill corsari que havia fet recular la població litoral cap als veïnats interiors de Palafrugell. Es tracta d'una acta de defunció d'un nen acabat de néixer a una botiga calellenca, fill de Pere Prats i d'Anna Maria Puig, l'11 de maig del 1746.

Fins aleshores, l'arxiu parroquial havia estat molt poc estudiat i destruït, en part, durant la Guerra civil. Ramir Medir s'hi va endinsar per primera vegada el 1926, comissionat per l'Ajuntament per documentar els drets històrics municipals sobre l'ermita de Sant Sebastià pels quals litigiava la família de Carles. Durant la postguerra hi tornaria a treballar, quan preparava la publicació de la seva *Historia del gremio corchero*, apareguda a les Edicions Alhambra de Madrid el 1953.

Els repetits passatges de Josep Pla sobre la localitat dels estiueigs adolescents tenen un valor literari netament superior a l'informatiu o documental. Hi reflecteix molt més l'atmosfera del barri d'estiuejants del Canadell que no la vida del poble de tot l'any, protagonitzada pels pescadors al voltant del Port Bo. Una petita aproximació a aquest segon grup social, ja molt idealitzada per la nostàlgia i emprada com a escut contra la transformació turística, apareix

en el pròleg de Joan Pericot al llibre *Calella de Palafrugell i les havaneres*, amb dades d'interès sobre la vida popular calellenca de les dècades anteriors.

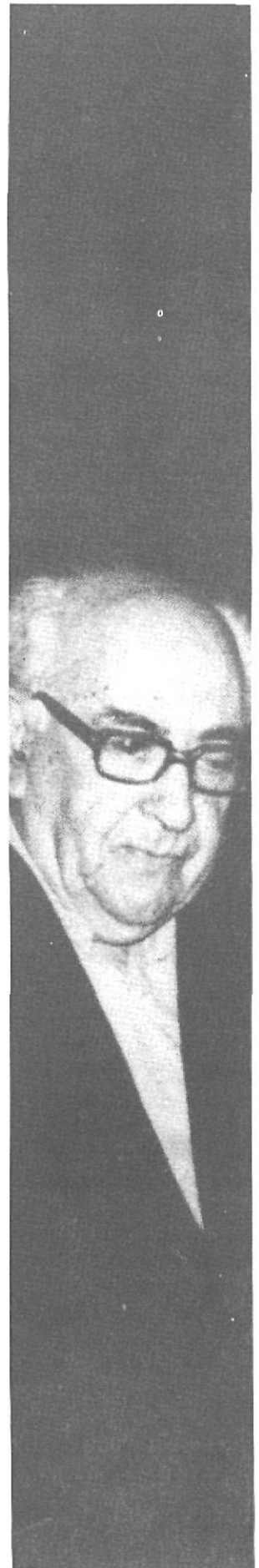
Escassa contribució de la premsa local

D'altra banda, a les col·leccions incompletes disponibles de la profusa premsa periòdica palafrugellenc que va des de l'aparició, el 1882, de *El Palafrugellense* fins a l'extinció de *El Baix Empordà* el 1936 i d'*Ara* el 1938, l'atenció dedicada a les poblacions litorals del municipi (Calella, Llafranc o Tamariu) és ínfima en comparació a la que mereix la vida de la vila de Palafrugell pròpiament dita. La pràctica totalitat de les notes informatives sobre els veïnats litorals es refereixen a l'activitat dels estiuejants.

En aquest marc d'escassetat sobre la història contemporània de Calella, els articles periodístics d'Ernest Morató són gotes d'aigua en el desert. Les seves observacions o evocacions adquireixen un valor historiogràfic per damunt del que l'autor pretenia o del que haurien tingut en condicions culturals normals. Seria absurd buscar-hi un rigor analític, un mètode expositiu o una exhaustivitat que no formaven part dels seus objectius ni de les seves possibilitats. Però encara seria més absurd llençar-los a les tenebres exteriors de l'anècdota, demostrant una suficiència injustificada per part de tots els qui no hem estat capaços d'anar fins ara més enllà que Morató en aquest tema, o que hi hem begut a glopades que han convingut.

Com deia amb coneixement de causa Joan Badia en un comentari sobre *Coses de Calella*, que els editors publicarien com a pròleg a la segon edició, "gràcies a les seves dots d'observació, Morató és un arxiu vivent de la història local. Coneix com ningú més la vida antiga, dura i esquerpa de la gent de mar, en contacte amb la natura, que ha donat pas a un món ben diferent de benestar, però amb el qual s'han perdut i s'han oblidat molts dels valors positius de la cultura popular autòctona".

Als 89 anys, quan Calella ja distava enormement del seu ideal i quan l'edat li hauria permès de no embolicar-s'hi

E. Morató al balcó de la seva casa de Les Voltes, autèntica talaia marinera

més, Ernest Morató va tenir la fe suficient en el seu poble, en la seva gent, per recopilar els articles que havia vingut publicant des del 1914 i editar-los en pocs exemplars fotocopiats a compte d'autor. No s'ha de pensar que fos un gest d'autopromoció ni cap mena de desig de protagonisme o de simple aparició en la vida pública. La reduïdíssima difusió del llibre va ser tan discreta, tan senzilla i tan generosa com la conducta habitual de l'autor.

Informacions de primera mà

S'hi ressegueixen nombroses pistes de la vida de Calella de Palafrugell, indicis a situar en el context, a aprofundir i a completar, a valorar i a interpretar per part de qui hi pugui estar interessat. No li serà difícil disposar de més mitjans de treball que els que podia utilitzar Morató. Allò impossible serà eludir la seva aportació.

Facilita informacions de primera mà i tot sovint exclusives, en el sentit d'introductores a altres fonts, sobre l'activitat *marinera de la localitat*, sobre alguns episodis històrics, sobre lluites urbanístiques, sobre personatges singulars, sobre el paisatge, sobre la cuina. Paradoxalment, no apareix en aquest llibre estructurat per l'autor mateix la seva intensa activitat com a recopilador d'havaneres i cançons de taverna calellenques. Tampoc no al·ludeix en absolut a la seva pròpia trajectòria personal com a militant polític o com a cooperativista.

La primera recopilació publicada a compte d'autor patia de les lògiques llacunes d'edició. Es menys lògic que les mateixes llacunes es mantinguessin en la segona edició venal per part d'una

editorial constituïda. Només dos dels quaranta-tres articles publicats porten la data d'aparició en la premsa, el primer del 1914 i el segon del 1915. Tots els altres apareixen sense data, quan resulta obvi que els fets que reporten no tenen el mateix significat si van ser escrits el 1923 o el 1969, per exemple. Confrontar els articles amb la seva font originària, consultable sense sortir ni tan sols de l'àmbit bibliotecari palafrugellenc, hauria donat a la segona edició un valor ben superior, al marge de la conveniència d'un petit estudi preliminar que situés l'obra i l'autor en el context que evocuen.

Massa sovint les aportacions autodiactes a la història local, o a l'edició local, han estat relegades injustament a la categoria d'anècdota, a la intrascendència, a la bona voluntat condescendent amb la manca del grau de rigor possible. La trajectòria d'Ernest Morató i el conjunt d'iniciatives culturals que es registren a Palafrugell demostren que, malgrat les llacunes dels mitjans insuficients o de la inexperiència, el localisme és un substrat viu sense relació forçosa amb la gasiveria o amb la miopia. Ben al contrari, l'exemple cívic de Morató a través de les dues edicions de la seva monografia calellenca il·lustren, per damunt fins i tot de l'alt valor documental, un desig permanent del personatge i dels que van saber valorar la seva obra escrita en favor d'una rica, dinàmica, constant personalitat local.

Xavier Febrés és periodista.

Els pioners del grup Port-Bo: Mir, Xicoira i Morató

